

Igual, *potineria*: «cosa bruta, porqueria, spurcicia; acció desatenta, grossera, indecent: indecorum, inonestum factum; obra feta sens art, *grosserament* ---», Belv.; «l'avi Sàssola --- vessava la xerramenta més saborosa i divertida que s'hagi sentit mai a la platja; això sí: quan la donava pel cantó de la *potineria* o de la verdor, no tenia brida; però ho deia tot amb un enginy tan estrofolari que, quan un hom li llucava les males intencions --- no podia menys d'esqueixar-se de riure», Ruyra (*Vetlles d'Estiu en Marines y Boscatges*, a. 1903, p. 49 = *Pinya d. R.* I, 51).

Potinejar, que el DAG. defineix «fer malbé una cosa a força de tocar-la» i s. v. *put*- «tocar amb les mans brutes»; no registrat fins a Lab. 1840; «manejar ab les mans alg. c. matxucant-la; xapollejar; fer malament y depressa alguna cosa». No és menys general i ja se'n té un testimoni en el S. XVIII (en uns *Miracles del Carme*, Bna., cit. DAG.): «volent pendre aygua beneyta, ho impedí aquell home dient-li que lo deixàs, per ser cosa de tota la gent tant *putinajada*». Amb raó es planyia Careta (*Barbr.*, p. 256) que, disposant d'aquest mot tan bo i tan expressiu, hi hagi gent que se serveixi del lleig, horrible, castellanisme *manossejar*. Per sort encara hi ha escriptors de primer ordre que saben usarlo amb gràcia: «Maria Isabel parla francès, *potineja* l'anglès ---», Espriu (*Anys d'Aprenentatge*, 1952, 147).

El mot primitiu del qual deu derivar tot això quasi s'ha perdut en la nostra llengua, si bé *AlcM* en recull alguna supervivència dialectal: «*potina* barreja fastigosa de coses de menjar o de beure» a Valls; «ganyotes que se solen fer quan es menja o beu cosa molt àcida» en el Flamicell recollit per Violant i Simorra en el seu glossari de Sarroca de Bellera (*Misc. Fabra*, 301): que pròpiament devia significar 'fàstics, ois, exclamacions de nàusea' en el qual hi pot haver hagut alguna influència de *pot* 'llavi' *PETÓ*. A la Baixxa Ribagorça vaig recollir *potina* com a nom d'una herba que es mengen els conills (Juséu, 1965), o sigui herbeta xopa i verda com la que agrada a aqueixes bestioles (sovint no gaire neta de tregip). Bulbena ho dona com a nom d'una «mena de sardina».

Però això ho tenim més clar a Provença, on el fem. *poutino* no és veritable sardina sinó «petite sardine très jeune» —de poc valor, 'porquerieta, pastetes' diuen la gent, parlant del xanguet i peixi-minuti—: «ieu demande de sardino / e me dounon de *poutino*», cançoneta popular citada en el *TdF*, i allà mateix la dita proverbial «lou merlan manjo la *poutino*»; de més a més a la costa provençal es dona com a nom de diverses algues i petits mariscos. Però en sentits més generals i propis també és conegut allà: *poutino* (amb variants *pouigno* i *poutilho*) a Marsella és «bouillie de farine de pois», també «purée» i «cataplasme de mie de pain» i 'lleganya': «avès de poutigno eis uei!» ('lleganyes en els ulls') dita de la regió marsellesa; i amb un derivat paral·lel al nostre *potiner*: marsellès *poutinous* «chassieux» (*Tereso à leis uei poutinous*).¹

Ara bé el significat de 'bouillie' o sigui 'farinetes, farro, pastetes' ens condueix directament al nom llatí de la mateixa cosa, *PŪLS*, *PŪLTIS*, f., «bouillie de

farine; pâtée; purée» documentat des dels orígens de la llengua (Plaute,² Cató), clàssic i usual en tots els temps (Ernout-Me.); no sols en llatí, perquè sobrevisqué en diverses llengües romàniques: PUCHES (f. pl.) en cast. (*DCEC/DECH*) 'farinetes, pastetes' (amb el derivat *puchero*), it. ant. *polta* «polenta» (en l'*Agri-cultura di Palladio*, S. XIV), i passà manllevat a l'a.-al. ant. *polz* i irl. *colt* (Ernout-M.); i en particular l'oc. ant. *poltz*, *pouç*, «esca de farina» en el *Donatz Proensals* (PSW VI, 437, on es remet a més informació de Chabaneau, Tobler i Walhlund); probablement n'és variant morfològica *polta* («per la *polta* e per son beure, III meughs») en un doc. de St. Flour (Cantal, si segle XIV).

Avui sobreviu encara en gascó, a la Vall de Bigorra *pout* f. «pâte de farine de maïs cuite dans de l'eau ou du lait» (vocab. de Rouch-Camelat) i també en altres parlars oc. moderns (art. *pous* 5, del *TdF*); més dades romàniques en el *REW*, 6836. En català mateix degué sobreviure, en el període preliterari, si ens recordem d'alguns NLL: *Montpol(t)* vella parròquia entre Berguedà i Cardener, que figura com a *Modium Pulti* a l'Acte de la Seu de 839 (estudiat per M-Lübke, *BDC* XI, 27), que per tant deu venir de *MŌDIUM PŪLTUM* pròpiament 'un quartà de pastetes, farinetes' (són terres humides, fangoses) i *Puigpaller*, turons i ermita del Baix Penedès, antigament *Puig Polter*, també terra de llots i aiguamolls (*polter* = cast. *puchero*, amb el mateix canvi que en *polpis* > *pàlpis*, *clotell* > *clatell*).

És probable que també en italià i en francoprovençal, i altres dialectes més o menys septentrionals de França, es trobin restes del tipus **PULTĪNA* que hem postulat: it. vulgar *pottiniccio* «fango, mōta: non si cammina con questo *pottiniccio!*; guazzabuglio, intruglio: *uno scritto che è un pottiniccio*; *accommodatura mal riuscita*) (l'usa AngPrati, junt amb «pasticcio, fanghiglia» per traduir el trentí *slambròt*, *ARom.* xx, 227, n. 2): la reducció de *olt* a *ott* no seria normal en fonètica florentina però sí en la de parlars italians poc llunyans, i en aquest cas pogué ser acceptat en l'ús comú per influència de *pottino* «fantino» 'nen de bolquers, noieta' dim. de *PU(T)RUS*.

En català mateix també podríem esperar que la -l- de -ULT- s'hagués conservat, però entre nosaltres aquesta reducció va aconseguir una extensió molt considerable: és sabut que en els parlars rossellonesos, moderns i antics, és sistemàtica: *motó*, *cotiu*, *cotell*, *escotar*, i dotzenes de casos de *mot*, *mota*, per *molt*, *molta*, en tota mena de textos, *colze* > *kúdzə*, *folc* > *fóc* etc., i veg. *LleuresC*, 202; en la llengua comuna *pulça* *PULICEM* es redueix a *puça*, *pulgó* a *pugó*, i tenim tota mena de duplicats com *roldor/rodor*, *folrar/forrar*, *Tol(d)rà/Torrà*, *Oltra/Dotres* etc. Al capdavant, en mots de l'esfera popular i afectiva, com *potiner*, *-nejar*, la generalització d'una forma de provenença pirinenca o provençal sempre és molt possible, i hi pogué ajudar la influència del grup de *pot* 'llavi' i *potó*/*PETÓ*,³ car és un potineig ben típic el que es fa llepat amb els llambrots o besotejant.

Wartburg em sembla haver cedit a la temptació d'a-